

Прегледни рад

UDC: 343.8:343.91-053.6

<https://doi.org/0.5281/zenodo.7643045>

Примљено: 29. јун 2022.

Ревизија: 25. јул 2022.

Прихваћено: 12. август 2022.

Милица РАКОЊАЦ*

Универзитет Мегатренд, Правни факултет, Београд

ВАСПИТНЕ МЕРЕ УПОЗОРЕЊА И УСМЕРАВАЊА У КРИВИЧНОМ ПРАВУ

Сажетак

Малолетници представљају специфичну категорију учинилаца кривичних дела. Та специфичност се посебно огледа у њиховој старосној доби, која се креће у распону од 14 до 18 година живота. У овом погледу прави се и разлика између млађих малолетника (14–16 година) и старијих малолетника (16–18 година). Код прве старосне групе, могу се изрећи само васпитне мере, а код друге може се изрећи и казна малолетничког затвора. Овај став се среће у већини европских и међународних правних докумената, у којима се прописује систем кривичноправних мера и кривичних санкција. На поменутој основи уређена је и кривичноправна област малолетничког преступништва. Систем кривичних санкција, врсте, начин извршења и трајање одређени су Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица. Две су основне групе малолетничких кривичних санкција и то: васпитне мере и малолетнички затвор. Конкретно, у овом раду указујем на васпитне мере, односно на мере упозорења и усмеравања.

Кључне речи: малолетничка делинквенција, криминалитет малолетника, кривичне санкције, судски укор, посебне обавезе

Е-mail: milica.rakonjac@gmail.com

УВОД

Криминалитет малолетника је озбиљан проблем данашњице, те као друштвено негативна појава, заузима веома битно место у у систему друштвеног реаговања. Веома специфична својства малолетника, почев од биолошких и психолошких, па све до социолошких, одвајају овај вид криминалитета од криминалитета пунолетних лица. Поред тога, целокупан систем реаговања на њихово криминално понашање се такође умногоме разликује од криминалитета пунолетних особа. Реч је о малолетним особама које су извршиле одређено кривично дело, због којег је покренут и поступак против њих и којима је изречена одговарајућа кривична санкција.

Многобројна истраживања, како у свету, тако и на простору Републике Србије, показала су да је криминалитет малолетних лица у значајном порасту и да је неопходна адекватна реакција на њихово криминално понашање. У систему кривичних санкција Републике Србије, када је реч о малолетним лицима, постоје три врсте санкција и то: васпитне мере, казна малолетничког затвора и мере безбедности.

Васпитне мере представљају примарни вид реаговања на криминално понашање малолетних лица, а основни циљ њихове примене јесте васпитање и усмеравање малолетника, уз што мању примену елемената принуде. Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, прописује низ васпитних мера, које су систематизоване у три групе: мере упозорења и усмеравања, мере појачаног надзора и заводске мере. Обзиром на саму тему рада, фокус је искључиво на првим мерама, односно мерама упозорења и усмеравања. Постоје две основне врсте ових мера, а то су судски укор и посебне обавезе. У оквиру посебних обавеза, малолетнику се могу изрећи следеће обавезе: извињење оштећеном, накнада штете, редовно похађање школе и неизостанак са посла, оспособљавање за занимање које је у складу са његовим способностима, рад у хуманитарним организацијама без накнаде, бављење одређеним спортским активностима, подвргавање испитивању и одвикавању од зависности, укључивање у

појединачни или групни третман у здравственој установи или саветовалишту, похађање курса за стручно оспособљавање, те забрана напуштања места пребивалишта или боравишта. Ове обавезе се наравно изричу на одређен временски период, а у просеку оне трају до једне године.

МАЛОЛЕТНИЧКО КРИВИЧНО ПРАВО

Малолетничко кривично право представља посебан сегмент кривичног права, које последњих година због својих специфичности, добија статус самосталне како правне тако и научне дисциплине. Реч је заправо о посебној, заокруженој и аутономној целини која садржи низ специфичних решења у односу на пунолетне учиниоце кривичних дела. Управо из наведеног разлога, у литератури се могу срести различити називи, као што су пара-кривично право или квази-кривично право, а односе се на малолетна лица (Stojanović, 2005, p. 344).

Малолетничко кривично право представља скуп законских прописа којима се одређује кривичноправни статус малолетних лица, односно малолетних лица као извршилаца кривичних дела и малолетних лица, као жртва кривичних дела. Оно прописује посебан третман према малолетним лицима, која се јављају као учиниоци кривичних дела (Marjanović, 1998, p. 361).

Малолетничко кривично право представља скуп законских прописа, којима је регулисан положај, права и обавеза малолетника у кривичном праву у целости. Ове одредбе, са једне стране односе се на појам и врсте малолетника, као субјеката кривичног права, на врсте, услове и начин прописивања и изрицања кривичних санкција према малолетним лицима, специфичну врсту кривичног поступка, те са друге стране и сам поступак извршења изречених кривичних санкција. Оно се са низом својих одредби и самим својим садржајем издваја од кривичног права које се примењује према пунолетним учиниоцима кривичних дела (Jovašević, 2002, p. 270).

Из свега изложеног, може се закључити да се у малолетничком кривичном праву разликује више делова, који сваки за себе представља самосталну грану

права, а у том погледу систем малолетничког кривичног права чине:

1. материјално кривично право (прописује кривичноправни положај и статус малолетних преступника);
2. процесно кривично право (одређује појам, организацију и надлежност органа малолетничког кривичног правосуђа);
3. извршно кривично право (одређује поступка извршења малолетничких кривичних санкција и других алтернативних мера) (Јовашевић, 2005, р. 4).

КРИВИЧНЕ САНКЦИЈЕ ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА У ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Утврђивање кривичноправног положаја малолетних лица као учинилаца кривичних дела јесте основни предмет малолетничког кривичног права. У том погледу, малолетником се сматра свако лице које је у време извршења кривичног дела навршило четрнаест, а није навршило осамнаест година старости (члан 3. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично правној заштити малолетних лица, у даљем наставку текста: ЗОМУКД). Лица, доби до 14 година називају се децом и према истима се не могу применити кривичноправне одредбе нити било које друге мере. У преводу ово значи да исти не могу бити активни субјекти кривичног дела (Јовашевић, 2006, р. 1062).

У теорији се истиче да су малолетничке кривичне санкције мере помоћи и социјализације, са што мање елемената принуде, ограничавања права и слободе и репресије. Њихов циљ заправо треба да буде више мера помоћи, бриге, надзора и отклањања сметњи као и омогућавање услова за њихов нормалан и несметан развој и сазревање. Наведено је у складу са низом универзалних и регионално-европских стандарда, који у односу на малолетне учиниоце кривичних дела захтевају тотално искључење и свођење на минимум било каквог облика лишења слободе (Јовашевић, 2014, р. 498).

Међународни инструменти из области малолетничког преступништва, који генерално регулишу и кривично-правни статус малолетника, а са којима

је с друге стране усклађен и наш кривичноправни оквир, могу се поделити на документе Уједињених Нација и документе Савета Европе.

Документи Уједињених Нација су следећи:

1. Конвенција УН о правима детета из 1989. године (*UN Convention on Rights of a Child*);
2. Минимална стандардна правила УН за администрацију правосудног система за малолетне преступнике – Пекиншка правила из 1985. године (*UN Standard Minimal Rules for Administration of Juvenile Criminal Justice Beijing rules*);
3. Смернице УН за превенцију малолетничке делинквенције – Ријадске смернице из 1990. године (*UN Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency-Riyadh guidelines*);
4. Стандардна минимална правила УН за мере које су алтернативне институционалном третману – Токијска правила из 1990. године (*UN Standard Minimal Rules for Non custodial Measures-Tokyo rules*);
5. Правила УН о заштити малолетника лишених слободе – Хаванска правила из 1990. године (*United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty-Havana Rules*).

Када је реч о Савету Европе, усвојено је више правних инструмената којима се прописују стандарди поступања са малолетним лицима, а најважнији су следећи правни инструменти:

1. Препорука Комитета министара СЕ бр. (79)17 у вези заштите деце од злостављања из 1979. године (*Recommendation No. R (79) 17 of the Committee of Ministers to member States concerning the protection of children against illtreatment*);
2. Препорука Комитета министара СЕ бр. (87)20 о социјалној реакцији на малолетничко преступништво из 1987. године (*Recommendation No. R (87)20 of the Council of Europe Committee of Ministers on social reactions to juvenile delinquency*);

3. Препорука Комитета министара СЕ бр. (2003)20 у вези новог начина решавања малолетничког преступништва и улоге малолетничког правосуђа из 2003. године (*Recommendation No. R (2003)20 of the Council of Europe Committee of Ministers to member states concerning new ways of dealing with juvenile delinquency and the role of juvenile justice*) (Ilić, 2016, pp. 81–82).

У нашем кривичном законодавству постоје општа правила о кривичним санкцијама које се могу применити према малолетним извршиоцима кривичних дела. Према кривичноправним одредбама о малолетницима, садржаним у ЗОМУКД, малолетницима се могу изрећи следеће санкције: васпитне мере (мере упозорења и усмеравања, мере појачаног надзора и заводске мере), казна малолетничког затвора и мере безбедности, осим забране вршења позива, делатности или дужности. Када је реч о мерама обавезног лечења алкохоличара и обавезног лечења наркомана, исте се не могу изрећи уз мере упозорења и усмеравања (Konstatinović & Kostić, 2011, p. 146).

Основна сврха малолетничких кривичних санкција је одређена двојако. С једне стране, њихова улога је иста као и код других кривичних санкција, која је одређена чланом 4. Кривичног законика Републике Србије, а то је сузбијање дела која повређују или угрожавају вредности заштићене кривичним законодавством. Управо из наведеног, основна сврха малолетничких кривичних санкција је сузбијање свих облика, врста и видова криминалитета. У оквиру опште сврхе кривичних санкција (члан 4. Кривичног законика), сврха кривичних санкција према малолетним лицима је да се надзором, пружањем заштите и помоћи, као и обезбеђивањем општег и стручног оспособљавања утиче на развој и јачање личне одговорности код малолетника, на васпитање и јачање личне одговорности датог лица, те на правилан развој његве личности, како би се обезбедило поновно укључивање малолетника у друштвену заједницу (Stanojković, 2016, p. 38).

Иако су кривичне санкције према малолетним лицима прилагођене потребама

генералне и специјалне превенције, ипак се мора истаћи да и ове санкције, ма како специјално превентивног карактера, нису лишене ни принудног односно ретрибутивног карактера. То је зато што њихова примена не зависи од воље малолетног учиниоца кривичног дела, а по садржини се састоје у постављању одређених ограничења, забрана, услова те понашања малолетног лица у складу са одређеним упутствима и правилима. Поред наведеног, сврха малолетничког затвора је и вршење појачаног утицаја на малолетног учиниоца, да у будућности више не врши кривична дела, као и на друге малолетнике да не врше такође кривична дела или нека друга друштвено неприхватљива и забрањена понашања. У вези са наведеним, а као што је напред истакнуто, сврха наведених санкција је двојака и огледа се у следећем: специјална превенција кроз деловање на учиниоца да не понови кривично дело и генерална превенција односно утицај на друге малолетнике да не врше кривична дела и да се понашају у складу са друштвено прихватљивим нормама и прописима (Ilić, 2016, p. 80).

ВАСПИТНЕ МЕРЕ

Васпитне мере су основни тип кривичних санкција које се изричу малолетним преступницима, а које су у исто време и вид супростављања малолетничкој делинквенцији су васпитне мере. Реч је о законом предвиђеним мерама које имају за циљ сузбијање кривичних дела којима се повређују или угрожавају заштићене вредности, а све се то постиже кроз развој и јачање личне одговорности малолетног учиниоца те кроз његово одговарајуће васпитање и правилан развој личности (Јовашевић, 2006, p. 1064). Два су основна услова која морају да се испуне за примену наведених мера и то: 1. узраст од четрнаест до осамнаест година у време извршења кривичних дела и 2. извршење противправног дела које у закону има статус, односно које је законом предвиђено као кривично дело (Јовашевић, 2013, p. 67).

Васпитне мере представљају главне кривичне санкције које се могу изрећи малолетним учиниоцима кривичних дела. Наведено поткрепљују и подаци

по којима се ове санкције изричу у 90% случајева у односу на друге кривичне санкције, коју између осталог чини и казна малолетничког затвора. Уколико би се покушао одредити њихов појам, онда се мора поћи од чињенице да су васпитне мере законом прописане санкције, којима се, са становишта специјалне превенције, жели позитивно утицати на малолетног извршиоца кривичног дела, изрицањем опомене, применом мера појачаног надзора, као и организовањем третмана у специјалним и посебним установама. Међутим, треба имати у виду и чињеницу да извршење појединих васпитних мера у себи садржи бројна ограничења и забране према малолетном лицу, што указује на присуство одређених репресивних елемената (Nikolić & Joksić, 2011, pp. 119–120).

Према ЗОМУКД основна сврха изрицања васпитних мера је да се надзором, пружањем помоћи, као и обезбеђењем општег и стручног оспособљавања утиче на развој и јачање личне одговорности малолетника, на васпитање и правилан развој његове личности, како би се обезбедило поновно укључивање малолетника у друштво и друштвену заједницу (члан 10.). У вези са наведеним, закон наглашава потребу за остваривањем метода специјалне превенције. Индивидуализацијом третмана према малолетном учиниоцу кривичног дела, тежи се, да се утиче на самог малолетника те развије његова личност како би он прихватио општеприхваћене друштвене норме понашања и да убудуће не би вршио кривична дела или нека друга друштвено неприхватљива или кажњива понашања. Ово се може сматрати јединим путем реинтеграције делинквентног малолетника у друштвену заједницу (Кнежевић, 2010, p. 42).

Приликом одмеравања коју врсту васпитне мере ће суд одабрати, и да ли ће се уопште одлучити за исту, а обзиром на чињеницу да у посебном делу Кривичног законика Републике Србије ни код једног дела није предвиђена ниједна васпитна мера, суд је овлашћен да самостално процени и примени коју ће меру изабрати и са којом се може остварити најбоља сврха њиховог изрицања. У тим случајевима суд ће посебно водити рачуна о следећим

околностима: зрелост малолетника, друга својства његове личности, степен поремећаја у друштвеном понашању, тежина дела, побуде које су га нагнале да учини дато дело, средина и прилике у којима је малолетно лице живело и одрастало, понашање након извршеног кривичног дела, а посебно водити рачуна о томе да ли је спречио или покушао да спречи наступање штетне последице, надокнадио или је покушао да надокнади штету која је проистекла из кривичног дела, као и да ли је малолетнику раније била изречена нека од васпитних мера, односно одређена кривична или прекршајна санкција, као и све друге околности које могу бити од изузетног значаја за изрицање оне васпитне мере која ће дати најбољу сврху по понашање и личност малолетника (Živković, 2014, p. 25).

Ново малолетничко кривично право предвиђа следеће васпитне мере које су садржане у три систематизоване групе:

1. мере упозорења и усмеравања (реч је о мерама које су замениле раније дисциплинске мере): судски укор и посебне обавезе. Из система малолетничких санкција је изостављена ранија мера упућивање у дисциплински центар за малолетна лица;
2. мере појачаног надзора, и то: појачан надзор од стране родитеља, усвојиоца или стараоца, појачан надзор у другој породици, појачан надзор од стране органа старатељства, као и појачан надзор уз дневни боравак у одговарајућој установи за васпитање и образовање малолетника;
3. заводске мере, и то: упућивање у васпитну установу, упућивање у васпитно-поправни дом и упућивање у посебну установу за лечење и оспособљавање (Jovašević, 2006, p. 1072).

Из самог редоследа навођења васпитних мера, јасно се може закључити да је законодавац приликом дефинисања наведених мера, овај систем конципирао на начелима неинвазије и градиције. Такво набрајање васпитних мера почиње навођењем мера упозорења и усмеравања, које генерално гледајући не представљају неки већи утицај на промене и понашање у односу на

дотадашњи живот који је малолетник водио, нити на његово окружење и средину где борави. У случајевима где овако благо реаговање не даје ефикасне резултате и није у складу са потребом да се на малолетника делује снажније и одлучније, онда се примењују мере појачаног надзора. Када ниједна од наведених васпитних мера не да ефикасне и очекивање резултате, онда долази до потпуног издвајања малолетног лица из дотадашње средине и целокупног окружења, и то се остварује кроз примену заводских мера и ово су уједно најстрожије васпитне мере у горе поменутом систему мера (Kovačević, 2013, p. 295).

Мере упозорења и усмеравања

Као што је и видљиво из претходних сегмената рада, прву и најлакшу врсту васпитних мера, чине мере упозорења и усмеравања, које су замениле раније постојеће дисциплинске мере (Lazarević et al., 2004, p. 213). Оне се изричу када је потребно и довољно да се таквим мерама утиче на личност малолетника и генерално на његово понашање. Дакле, њихова примена долази само у обзир када се ради о малолетним лицима према којима није потребно примењивати трајније мере васпитања, односно према лицима која су извршила кривично дело из непромишљености и лакомислености као примарни, ситуациони учиниоци, а не због васпитне запуштености (Milošević, 1998, p. 23).

Међу мерама упозорења и усмеравања разликују се судски укор и посебне обавезе.

Судски укор је најблажа васпитна мера и изриче се онда када није потребно малолетника издвајати из средине у којој живи, нити је неопходно предузимати неке трајније мере према малолетним лицу уз одговарајући стручни надзор и помоћ. Наведена васпитна мера се изриче када је неопходно утицати на малолетно лице и на његово понашање, а његов однос према учињеном кривичном делу и његова спремност да убудуће не чини кривична дела указује на чињеницу да је довољно само га прекорити

(Škulić & Stevanović, 2009, p. 179). Извршење судског укура састоји се у самом извршењу када суд указује малолетном лицу на његово неприхватљиво понашање, те му се даје упозорење да му може бити и изречена и тежа кривична санкција уколико поново учини кривично дело, због чега у закону не постоје посебне одредбе о извршењу ове васпитне мере. Из наведеног произилази да је реч о мери реаговања на најбенигније случајеве малолетничког криминалитета. Томе говори у прилог и чињеница да њено извршење не повлачи никакве даље импликације на свакодневни живот и окружење малолетног лица (Kovačević, 2013, p. 296).

Поред судског укура, као мере упозорења и усмеравања, јављају се и посебне обавезе. Реч је о мерама путем којих се малолетно лице настоји усмерити на решавање различитих проблема и ситуација, које су могле првобитно да утичу на његово друштвено неприхватљиво понашање и криминално деловање. Оно што је занимљиво код ових мера, јесте да суд може изрећи једну или више посебних мера, као и то да се посебне мере могу изрећи заједно уз мере појачаног надзора, иако ЗОМУКД предвиђа да ће суд ценити јединствено сва дела и изрећи само једну васпитну меру у случајевима када је малолетник извршио више кривичних дела у стицају. Образложење за наведено, произилази из чињенице да су посебне обавезе пре свега усмерене на општем поправљању малолетникових личних и социјалних прилика, те да оне у том смислу не представљају било какав вид ограничавања права и слобода, што опет кривичне санкције саме по себи то и представљају. Самим тим, нема објективних разлога да се не онемогући кумулативна примена више посебних обавеза или пак посебних обавеза уз мере појачаног надзора. Посебне обавезе иако наизглед сличне васпитним налозима, од њих се веома разликују, поготово јер за разлику од васпитних налога, реч је о кривичним санкцијама. Оно што је заједничко и првим и другим, јесте да суд може и једне и друге кумулирати (Stanojković, 2016, p. 40).

Према члану 14. ЗОМУКД-а, малолетном учиниоцу се могу изрећи следеће

посебне обавезе:

1. да се извини оштећеном;
2. да у оквиру сопствених могућности надокнади штету коју је проузроковао;
3. да редовно похађа школу или не изостаје са посла;
4. да се оспособљава за занимање које одговара његовим способностима и склоностима;
5. да се, без накнаде, укључи у рад хуманитарних организација или у послове социјалног, локалног или еколошког садржаја;
6. да се укључи у одређене спортске активности;
7. да се подвргне одговарајућем испитивању и одвикавању од зависности изазване употребом алкохолних пића или опојних дрога;
8. да се укључи у појединачни или групни третман у одговарајућој здравственој установи или саветовалишту и да поступа по програмима рада који су за њега сачињени у тим установама;
9. да похађа курсеве за стручно оспособљавање или да се припрема и полаже испите којима се проверава одређено знање;
10. да не може да напусти место пребивалишта или боравишта, без сагласности суда и посебног одобрења органа старатељства.

Приликом избора појединих посебних обавеза суд посебно води рачуна о томе да оне буду прилагођене личности малолетног учиниоца кривичног дела и приликама у којима он живи, односно да процени његову спремност да сарађује у остваривању и извршењу наведених мера. Када суд изрекне посебне обавезе, он са тим упозорава малолетно лице да у случају да не испуни једну или више обавеза које су му одређене у датом временском периоду, тј. року, оне могу бити замењене неком другом обавезом или пак у одређеним случајевима и неком тежом васпитном мером.

Осим посебних обавеза малолетника: да се извини оштећеном, да у оквиру сопствених могућности надокнади проузроковану штету која је проистекла из кривичног дела, као и да се без накнаде укључи у рад хуманитарних

организација или у послове социјалног, локалног или еколошког садржаја, остале посебне обавезе суд може да одреди у трајању до једне године, с тим да је слобода суда широко постављена, што значи да је он овлашћен да измени или обустави од извршења све или само поједине изречене обавезе зависно од резултата који су постигнути у њиховом извршењу (Јовашевић, 2006, pp. 1074–1075).

Када је реч о посебној обавези малолетника да у оквиру својих могућности надокнади штету коју је проузроковао чињењем кривичног дела, суд је дужан да одреди висину и начин накнаде штете оштећеном лицу и то највише 60 часова у периоду од три месеца, с тим да се она овај начин не сме ометати школовање или запослење малолетника. Ако се пак ради о обавези да се малолетник у укључи рад хуманитарних организација, те послове социјалног, локалног или еколошког садржаја, закон је поставио ограничење, да ова обавеза може да траје највише 120 часова у периоду од шест месеци. Надзор над извршењем посебних обавеза врши суд, осим што у случајевима примене појединих мера може да затражи мишљење и извјештаје органа старатељства (Narodna skupština Republike Srbije [Narodna skupština], 2005).

Веома је битно указати на сличности и разлике између посебних обавеза и васпитних налога, будући да се ове две мере садржински и по називу могу подударати. Реч је о следећим разликама: посебне обавезе су кривичне санкције, док васпитни налози то нису; посебне обавезе увек изриче суд, а васпитне налоге може да изрекне суд, као и јавни тужилац за малолетнике; посебне обавезе се увек изричу у кривичном поступку, након предочених доказа, док васпитни налози представљају алтернативне мере скретања и избегавања вођења кривичног поступка; циљ и сврха ових мера се такође разликују – док посебне обавезе имају за циљ остварење законом предвиђеног утицаја на развој и јачање одговорности малолетника, са друге стране циљ васпитних налога је непокретање кривичног поступка или његово обустављање; трајање ових мера је одређено на различите начине, с обзиром

на то да васпитни налози могу да трају до шест месеци, док посебне мере могу трајати и до године дана; различите су последице неиспуњења одређене мере. У случају када дође до неиспуњења посебне обавезе, она се може обуставити и заменити другом васпитном мером. У случајевима неиспуњења васпитног налога, као последица се јавља започињање или настављање кривичног поступка, који може али и не мора да резултира изрицањем васпитне мере. Васпитни налог се може изрећи само према малолетном учиниоцу кривичног дела, док се посебне обавезе под одређеним околностима и условима могу изрећи и млађем пунолетном учиниоцу кривичног дела (Јовашевић, 2006, р. 1075).

ЗАКЉУЧАК

Година 2005. јесте кључна када је реч о реформи кривичног права, јер је Република Србија следила тендендиције савремене криминалне политике развијених земаља, па је тако на посебан, специфичан начин одредила и кривичноправни статус малолетника. Наведена специфичност се огледа кроз неколико чињеница: најпре, донет је Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, чиме су малолетни учиниоци одвојени од пунолетних учиниоца кривичних дела; одређена је посебна надлежност судова за поступање према малолетним учиниоцима кривичних дела; предвиђена је и обавезна специјализација лица у органима кривичног правосуђа која раде на предметима малолетних учинилаца кривичних дела.

Једно од веома битних питања када говоримо о борби против малолетничке делинквенције јесу кривичне санкције према малолетницима. Под кривичним санкцијама према малолетним учиниоцима кривичних дела подразумевају се васпитне мере и казна малолетничког затвора. Васпитним мерама се настоје остварити одређени ефекти по личност малолетника уз минимална ограничења, а које се често свде на третман изван или унутар васпитно-поправних институција. Све васпитне мере се могу поделити у три велике

категорије и то: мере упозорења и усмеравања; мере појачаног надзора и заводске мере. Мере упозорења и усмеравања представљају најлакшу врсту васпитних мера, а њихова подела је двојака, односно постоји судски укор са једне стране и посебне обавезе са друге стране. У оквиру посебних обавеза разликује се накнада штете, рад у хуманитарним организацијама, редовно похађање школе, затим упућивање на одређене самосталне или групне третмане, као и на стручно оспособљавање, те забрана напуштања места боравишта и пребивалишта, као и извињење оштећеној страни. Мере упозорења и усмеравања се изричу када је потребно и када се сматра да је довољно таквим мерама деловати на личност као и на понашање малолетног лица. Такође изрицањем ових мера, он се упозорава да уколико не испоштује све обавезе које следе из њих, може му се изрећи друга тј. тежа казна.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Ilić, N. (2016). Krivične sankcije prema maloletnicima. *Pravo – teorija i praksa*, 33(7–9), 75–88.
- Jovašević, D. (2002). *Leksikon krivičnog prava*. Službeni list.
- Jovašević, D. (2005). *Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravna zaštita maloletnih lica sa uvodnim komentarom*. Službeni list.
- Jovašević, D. (2006). Osnovne karakteristike novog maloletničkog krivičnog prava Republike Srbije. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 33(2), 1055–1087. <https://hrcak.srce.hr/25252>
- Jovašević, D. (2013). Juvenile institutional criminal sanctions in the law system of the Republic of Serbia [Maloletničke zavodske krivične sankcije u pravnom sistemu Republike Srbije]. *International Law Yearbook*, 6, 59–74.
- Jovašević, D. (2014). *Primena neformalnih mera u maloletničkom krivično pravu Srbije*. Univerzitet u Nišu: Pravni fakultet.
- Knežević, S. (2010). *Maloletničko krivično pravo – materijalno, procesno i izvršno*. Univerzitet u Nišu: Centar za publikacije Pravnog fakulteta.
- Konstatinović, S. V., & Kostić, M. (2011). *Sistem izvršenja krivičnih sankcija i penalni tretman u Srbiji*. Univerzitet u Nišu: Centar za publikacije Pravnog fakulteta.
- Kovačević, M. (2013). Međunarodni standardi u oblasti krivičnih sankcija i mera za maloletnike. [Neobjavljena doktorska disertacija]. Univerzitet u Beogradu: Pravni fakultet.
- Lazarević, L., Vučković, B., & Vučković, V. (2004). *Komentar Krivičnog zakonika Crne Gore*. Obod.

- Marjanović, Đ. (1998). *Makedonsko krivično pravo*. Opšti del.
- Milošević, N. (1998). Disciplinske vaspitne mere. *Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Srbije*, 19–28.
- Narodna skupština Republike Srbije [Narodna skupština]. (2005). *Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica*. (Službeni glasnik RS, br. 85/2005). Paragraf.
https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_maloletnim_uciniocima_krivi_cnih_dela_i_krivicnopravnoj_zastiti_maloletnih_lica.html
- Nikolić, Z., & Joksić, I. (2011). *Maloletnička delinkvencija (socijalnopsihološki i krivičnopravni aspekti)*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- Stanojković, L. (2016). *Forme državne reakcije na kriminalitet maloletnika*. [Neobjavljen master rad]. Univerzitet u Nišu: Pravni fakultet.
- Stojanović, Z. (2005). *Krivično pravo – Opšti deo*. Pravna knjiga.
- Škulić, M., & Stevanović, I. (2009). *Uloga javnog tužioca u pravnom smislu sa osvrtom na problematiku efikasnosti krivično postupka i maloletničku delinkvenciju*. Univerzitet u Beogradu: Pravni fakultet.
- Živković, J. (2014). *Kazna maloletničkog zatvora*. [Neobjavljen master rad]. Univerzitet u Nišu: Pravni fakultet.

Milica RAKONJAC

University of Megatrend, Faculty of Law, Belgrade

EDUCATIONAL MEASURES OF WARNING AND GUIDANCE IN CRIMINAL LAW

Abstract

Juveniles represent a very specific category of perpetrators of criminal acts. This specificity is particularly reflected in their age, which ranges from 14 to 18 years of age. In this regard, a distinction is made between younger minors (14–16 years) and older minors (16–18 years). In the case of the first age group, only educational measures can be imposed, while in the case of the second, a juvenile prison sentence can also be imposed. This attitude is found in most European and international legal documents, which prescribe a system of criminal law measures and criminal sanctions. On the aforementioned basis, the criminal law area of juvenile delinquency was also regulated. The system of criminal sanctions, types, method of execution and duration are determined by the Law on Juvenile Offenders and Criminal Protection of Juveniles. There are two basic groups of juvenile criminal sanctions: educational measures and juvenile prison. Specifically, for the purposes of this work, it is important to point out educational measures, that is, warning and guidance measures. Within these measures, court reprimands and special obligations stand out.

Keywords: juvenile delinquency, juvenile criminality, criminal sanctions, court reprimand, special obligations